

IAST	Saral English	Saral Hindi
<p>āśū (jayaśamkara prasāda)</p> <p>isa karuṇā kalita hṛdaya mēm aba vikala rāginī bajatī kyōm hāhākāra svarōm mēm vēdanā asīma garajatī?</p> <p>mānasa sāgara kē taṭa para kyōm lōla lahara kī ghātēm kala kala dhvani sē hairm kahatī kucha vismṛta bītī bātēm?</p> <p>ātī hairm śūnya kṣitija sē kyōm lauṭa pratidhvani mērī ṭakarātī bilakhātī-sī pagalī-sī dētī phērī?</p> <p>kyōm vyathita vyōma gaṅgā-sī</p>	<p>āñsū (jayaśamkara prasāda)</p> <p>isa karuṇā kalita hridaya mem aba vikala rāginī bajatī kyom hāhākāra svarom mem vedanā asīma garajatī?</p> <p>mānasa sāgara ke taṭa para kyom lola lahara kī ghātem kala-kala dhvani se hēm kahatīm kucha vismrita bītī bātem?</p> <p>ātī hē śūnya kṣitija se kyom lōṭa pratidhvani merī ṭakarātī bilakhātī-sī pagalī-sī detī pherī?</p> <p>kyom vyathita vyoma gaṅgā- sī chiṭakā kara donom choreṃ cetanā taramṅinī merī</p>	<p>आँसू (जयशंकर परसाद)</p> <p>अस करुणा कलित हृदय में अब विकल रगिनी बजती क्यों हाहाकार सवरों में वेदना असीम गरजती?</p> <p>मानस सागर के तट पर क्यों लोल लहर की घातें कल-कल धवनी से हैं कहतीं कुछ विसमरित बीती बातें?</p> <p>आती है शून्य कषीतिज से क्यों लौट परतिधवनी मेरी टकरती बिलखाती-सी पगली-सी देती फेरी?</p> <p>क्यों व्यथित व्योम गंगा-सी छिटका कर दोनों छोरें चेतना तरंगिनी मेरी लेती हैं मरिदुल हीलोरें?</p>

chiṭakā kara dōnōm chōrēm

cētanā taramginī mērī

lētī haim mṛdala hilōrēm?

basa gayī ēka bastī haim

smṛtiyōm kī isī hṛdaya mēm

nakṣatra lōka phailā hai

jaisē isa nīla nilaya mēm.

yē saba sphuliṅga haim mērī

isa jvālāmayī jalana kē

kucha śēṣa cinha haim kēvala

mērē usa mahā milana kē.

śītala jvālā jalatī haim

īdhana hōtā ḍrga jala kā

yaha vyartha sāsa cala-cala kara

karatī haim kāma anila kā.

letī hēm mridula hiloreṃ?

basa gayī eka bastī hē
smritiyom kī isī hridaya mem
nakṣatra loka phēlā hē
jēse isa nīla nilaya mem.

ye saba sphuliṅga hēm merī
isa jvālāmayī jalana ke
kucha śēṣa cinha hēm
kevala
mere usa mahā milana ke.

śītala jvālā jalatī hē
īmdhana hotā driga jala kā
yaha vyartha sāṅsa cala-cala
kara
karatī hē kāma anila kā.

bārva jvālā sotī thī
isa praṇaya sindhu ke tala
mem
pyāsī machalī-sī āṅkhem
thīṃ vikala rūpa ke jala

बस गयी एक बसती है
समरतीयों की उसी हृदय में
नक्षत्र लोक फैला है
जैसे उस नील नीलय में.

ये सब सफुर्लिंग हैं मेरी
उस ज्वालामयी जलन के
कुछ शेष चिनह हैं केवल
मेरे उस महा मिलन के.

शीतल ज्वाला जलती है
आँधन होता दरिग जल का
यह वयस्थ साँस चल-चल कर
करती है काम अनील का.

बाड़व ज्वाला सीती थी
उस परणय सिन्धु के तल में
प्यासी मछली-सी आँखें
थीं विकल रूप के जल में.

बुलबुले सिन्धु के फूटे
नक्षत्र मालिका टूटी

<p>bāḍva jvālā sōtī thī isa praṇaya sindhu kē tala mēm pyāsī machalī-sī ākhēm thī vikala rūpa kē jala mēm.</p> <p>bulabulē sindhu kē phūṭē nakṣatra mālikā ṭūṭī nabha mukta kuntalā dharaṇī dikhalāī detī lūṭī.</p> <p>chila-chila kara chālē phōḍē mala-mala kara mṛdula caraṇa sē dhula-dhula kara baha raha jāṭē āsū karuṇā kē kaṇa sē.</p> <p>isa vikala vēdanā kō lē kisanē sukha kō lalakārā vaha ēka abōdha akimcana bēsudha caitanya hamārā.</p>	<p>mem.</p> <p>bulabule sindhu ke phūṭe nakṣatra mālikā ṭūṭī nabha mukta kuntalā dharaṇī dikhalāī detī lūṭī.</p> <p>chila-chila kara chāle phoṛe mala-mala kara mridula caraṇa se dhula-dhula kara baha raha jāte āñsū karuṇā ke kaṇa se.</p> <p>isa vikala vedanā ko le kisane sukha ko lalakārā vaha eka abodha akimcana besudha cētanya hamārā.</p> <p>abhilāṣāoṃ kī karavaṭa phira supta vyathā kā jaganā sukha kā sapanā ho jānā bhīṃgī palakoṃ kā laganā.</p>	<p>नभ मुकत कुनतला धरणी देखलाओ देती लूटी.</p> <p>छील-छील कर छाले फोड़े मल-मल कर मरिदुल चरण से धुल-धुल कर बह रह जाते आँसू करुणा के कण से.</p> <p>अस वैकल वेदना को ले किसने सुख को ललकारा वह एक अबोध अकिंचन बेसुध चैतन्य हमार.</p> <p>अभीलाषाओं की करवट फेर सुप्त व्यथा का जगना सुख का सपना हो जाना भींगी पलकों का लगना.</p> <p>अस हरिदय कमल का घेरना अली अलकों की अलझन में आँसू मरनद का गिरना मिलना निश्वास पवन में.</p>
--	---	--

<p> abhilāṣāōm̄ kī karavaṭa phira supta vyathā kā jaganā sukha kā sapanā hō jānā bhīm̄gī palakōm̄ kā laganā. isa ḥṛdaya kamala kā ghiranā ali alakōm̄ kī ulajhana mēm̄ āsū maranda kā giranā milanā niśvāsa pavana mēm̄. mādaka thī mōhamayī thī mana bahalānē kī krīḍā aba ḥṛdaya hilā dētī hai vaha madhura prēma kī pīḍā. sukha āhata śānta umam̄gēm̄ bēgāra sāsa ḍhōnē mēm̄ yaha ḥṛdaya samādhi banā hai m̄ </p>	<p> isa hridaya kamala kā ghiranā ali alakom̄ kī ulajhana mem̄ āñsū maranda kā giranā milanā niśvāsa pavana mem̄. mādaka thī mohamayī thī mana bahalāne kī krīḍā aba hridaya hilā detī hē vaha madhura prema kī pīḍā. sukha āhata śānta umam̄gem̄ begāra sānsa ḍhone mem̄ yaha hridaya samādhi banā hē rotī karuṇā kone mem̄. cātaka kī cakita pukārem̄ śyāmā dhvani sarala rasīlī merī karuṇādra kathā kī ṭukaṛī āñsū se gīlī. besudha jo apane sukha se </p>	<p> मादक थी मोहमयी थी मन बहलाने की करीड़ा अब हरिदय हीला देती है वह मधुर परेम की पीड़ा. सुख आहत शानत अुमंगों बेगार साँस ढोने में यह हरिदय समाधी बना है रोती करुणा कोने में. चातक की चकित पुकारें श्यामा धवनी सरल रसीली मेरी करुणादर कथा की टुकड़ी आँसू से गीली. बेसुध जो अपने सुख से जीनकी हैं सुपत वयथाओं अवकाश भला है किसको, सुनने को करुण कथाओं जीवन की जटिल समसया हैं बढ़ी जटा-सी कैसी </p>
--	---	---

rōtī karuṇā kōnē mēm.

cātaka kī cakita pukārēm
śyāmā dhvani sarala rasī
mērī karuṇārḍra kathā kī
ṭukaḍī āsū sē gī.

avakāśa bhalā haim̐ kisakō,
sunanē kō karuṇa kathāē
bēsudha jō apanē sukha sē
jinakī haim̐ supta vyathāē

jīvana kī jaṭila samasyā
haim̐ baḍhī jaṭā-sī kaisī
uḍṭī haim̐ dhūla hṛdaya mēm
kisakī vibhūti haim̐ aisī?

jō ghanībhūta piḍā thī
mastaka mēm smṛti-sī chāyī

jinakī hēm̐ supta vyathāem̐
avakāśa bhalā hē kisako,
sunane ko karuṇa kathāem̐

jīvana kī jaṭila samasyā
hēm̐ baḍhī jaṭā-sī kēsī
uḍṭī hēm̐ dhūla hridaya mem̐
kisakī vibhūti hē ēsī?

jo ghanībhūta piṛā thī
mastaka mem̐ smṛti-sī chāyī
durdina mem̐ āñsū banakara
vaha āja barasane āyī.

mere krandana mem̐ bajatī
kyā vīṇā, jo sunate ho
dhāgom̐ se ina āñsū ke
nija karuṇāpaṭa bunate ho.

ro-rokara sisaka-sisaka kara
kahatā mēm̐ karuṇa kahānī
tuma sumana nocate rahate
karate jānī anajānī.

अुड़ती हैं धूल हरीदय में
कैसकी वीभूती है ऐसी?

जो घनीभूत पीड़ा थी
मसतक में समरती-सी छापी
दुर्दिन में आँसू बनकर
वह आज बरसने आयी.

मेरे करनदन में बजती
कथा वीणा, जो सुनते हो
धागों से अिन आँसू के
नीज करुणापट बुनते हो.

रो-रोकर सैसक-सैसक कर
कहता मैं करुण कहानी
तुम सुमन नीचते रहते
करते जानी अनजानी.

मैं बल खाता जाता था
मोहित बेसुध बलीहारी
अनतर के तार खँचे थे
तीखी थी तान हमारी

durdina mēm āsū banakara
vaha āja barasanē āyī.

mērē krandana mēm bajatī
kyā vīṇā, jō sunatē hō
dhāgōm sē ina āsū kē
nija karuṇāpaṭa bunatē hō.

rō-rōkara sisaka-sisaka kara
kahatā maim karuṇa kahānī
tuma sumana nōcatē sunatē
karatē jānī anajānī.

maim bala khātā jātā thā
mōhita bēsudha balihārī
antara kē tāra khimcē thē
tīkhī thī tāna hamārī

jhamjhā jhakōra garjana thā

mēm bala khātā jātā thā
mohita besudha balihārī
antara ke tāra khimce the
tīkhī thī tāna hamārī

jhamjhā jhakora garjana thā
bijalī thī sī nīradamālā,
pākara isa śūnya hridaya ko
sabane ā ḍerā ḍālā.

ghira jātiṃ pralaya ghaṭāeṃ
kuṭiyā para ākara merī
tama cūrṇa barasa jātā thā
chā jāti adhika ṇdherī.

bijalī mālā pahane phira
musakyātā thā āṅgana meṃ
hāñ, kōna barasa jātā thā
rasa būṇda hamāre mana
meṃ?

tuma satya rahe cira
sundara!

झंझा झकोर गरजन था
बीजली थी सी नीरदमाला,
पाकर उस शून्य हरीदय को
सबने आ डेर डाला.

घेर जातीं परलय घटाएं
कुटिया पर आकर मेरी
तम चूर्ण बरस जाता था
छा जाती अधिक अँधेरी.

बीजली माला पहने फिर
मुसकयाता था आँगन में
हाँ, कौन बरस जाता था
रस बूँद हमारे मन में?

तुम सतय रहे घेर सुनदर!
मेरे उस मीथया जग के
थे केवल जीवन संगी
कलथाण कलित उस मग के.

कीतनी नीरजन रजनी में

bijalī thī sī nīradamālā,
pākara isa sūnya ḥṛdaya kō
sabanē ā ḍērā ḍālā.

ghira jātī pralaya ghaṭāē
kuṭiyā para ākara mērī
tama cūrṇa barasa jātā thā
chā jātī adhika ṛadhērī.

bijalī mālā pahanē phira
musakyātā thā āgana mēm
hā, kauna barasa jātā thā
rasa būda hamārē mana mēm?

tuma satya rahē cira sundara!

mērē isa mithyā jaga kē
thē kēvala jīvana saṃgī
kalyāṇa kalita isa maga kē.

mere isa mithyā jaga ke
the kevala jīvana saṃgī
kalyāṇa kalita isa maga ke.

kitanī nirjana rajanī meṃ
tāroṃ ke dīpa jalāye
svargaṃgā kī dhārā meṃ
ujjavala upahāra caḍhāye.

gōrava thā , nīce āye
priyatama milane ko mere
mē iṭhalā uṭhā akimcana
dekhe jo svapna savere.

madhu rākā musakyātī thī
pahale dekhā jaba tumako
paricita se jāne kaba ke
tuma lage usī kṣaṇa
hamako.

paricaya rākā jalanidhi kā
jēse hotā himakara se
ūpara se kiranem ātīm
milatī hēm gale lahara se.

तारों के दीप जलाये
सवर्गंगा की धारा में
अुजज्वल अुपहार चढाये .

गौरव था , नीचे आये
परिचय मिलने को मेरे
मैं अीठला अुठा अर्कचन
देखे जो स्वपन सवरे .

मधु रका मुसक्याती थी
पहले देखा जब तुमको
परिचित से जाने कब के
तुम लगे अुसी कषण हमको .

परिचय रका जलनीधी का
जैसे होता हेमकर से
अूपर से कीरणें आतीं
मिलती हैं गले लहर से .

मैं अपलक अीन नयनों से
नीरखा करता अुस छर्व को
परतीभा डली भर लाता
कर देता दान सुकर्व को .

kitanī nirjana rajanī mēm
tārōm kē dīpa jalāyē
svargaṅgā kī dhārā mēm
ujjavala upahāra caḍhāyēm.

gaurava thā , nīcē āyē
priyatama milanē kō mērē
mai iṭhalā uṭhā akimcana
dēkhē jyōm svapna savērē.

madhu rākā musakyātī thī
pahalē dēkhā jaba tumakō
paricita sē jānē kaba kē
tuma lagē usī kṣaṇa hamakō.

paricaya rākā jalanidhi kā
jaisē hōtā himakara sē
ūpara sē kiraṇēm ātī
milatī haiṁ galē lahara sē.

mēm apalaka ina nayanom
se
nirakhā karatā usa chavi ko
pratibhā ḍālī bhara lātā
kara detā dāna sukavi ko.

nirjhara-sā jhir-jhira karatā
mādhavī kuṁja chāyā mem
cetanā bahī jātī thī
ho mantra mugdha māyā
mem.

patajhaṭ thā, jhāra khaṛe the
sūkhī-sī phulavārī mem
kisalaya nava kusuma bichā
kara
āye tuma isa kyārī mem.

śaśī mukha para ghūṅghaṭa
ḍāle
aṁcala mem @capala
camaka-sī
āñkhom me kālī putalī

नीरझर-सा झीर-झीर करता
माधवी कुंज छाया में
चेतना बही जाती थी
ही मनतर मुग्ध माया में.

पतझड़ था, झाड़ खड़े थे
सूखी-सी फुलवारी में
कीसलय नव कुसुम बीछ कर
आये तुम उस क्यारी में.

शशी मुख पर घूँघट डाले
अंचल में @चपल चमक-सी
आँखों में काली पुतली
पुतली में श्याम झलक-सी.

परतेमा में सजीवता-सी
बस गयी मुछवी आँखों में
थी अक लकीर हरिदय में
जो अलग रही लाखों में.

माना की रूप सीमा है

mai apalaka ina nayanōm sē
nirakhā karatā usa chavi kō
pratibhā ḍālī bhara lātā
kara dētā dāna sukavi kō.

nirjhara-sā jhira jhira karatā
mādhavī kumja chāyā mēm
cētanā bahī jāṭī thī
hō mantra mugdha māyā mēm.

patajhaḍ thā, jhāḍ khaḍē thē
sūkhī-sī phūlavārī mēm
kisalaya nava kusuma bichā kara
āyē tuma isa kyārī mēm.

śaśi mukha para ghūghaṭa ḍālē
amcala mēm capala camaka-sī
ākhōm mē kālī putalī

putalī mem śyāma jhalaka-sī.

pratimā mem saḷvatā-sī
basa gayī suchavi āñkhom
mem
thī eka lakīra hridaya mem
jo alaga rahī lākhom mem.

mānā ki rūpa sīmā hē
sundara! tava cira yōvana
mem
para samā gaye the, mere
mana ke nissīma gagana
mem.

lāvaṇya śēla rāī-sā
jisa para vārī balihārī
usa kamanīyatā kalā kī
suṣamā thī pyārī-pyārī.

bāñdhā thā vidhu ko kisane
ina kālī jaṃjīrom se
maṇi vāle phaṇiyom kā
mukha

सुन्दर! तव चर यौवन में
पर समा गये थे, मेरे
मन के निससीम गगन में.

लावण्य शैल रासी-सा
जिस पर वारी बलीहारी
अस कमनीयता कला की
सुषमा थी प्यारी-प्यारी.

बाँधा था विधु को किसने
ऐन काली जंजीरों से
मणि वाले फणियों का मुख
क्यों भरा हुआ हीरों से?

काली आँखों में कितनी
यौवन के मद की लाली
मानिक मदिरा से भर दी
किसने नीलम की प्याली?

तेर रही अतरिपते जलधि में
नीलम की नाव निराली
कालापानी वेला-सी

putalī mēm śyāma jhalaka-sī.

pratimā mēm saḥvatā-sī
basa gayī suchavi ākhōm mēm
thī ēka lakīra hṛdaya mēm
jō alaga rahī lākhōm mēm.

mānā ki rūpa sīmā haim
sundara! tava cira yauvana mēm
para samā gayē thē, mērē
mana kē nissīma gagana mēm.

lāvaṇya śaila rāi-sā
jisa para vārī balihārī
usa kamanīyatā kalā kī
suṣamā thī pyārī-pyārī.

bādhā thā vidhu kō kisanē
ina kālī jamjīrōm sē

kyom bharā huā hīrom se?

kālī āñkhom mem kitanī
yōvana ke mada kī lālī
mānika madirā se bhara dī
kisane nīlama kī pyālī?

tira rahī atriṭṭi jaladhi mem
nīlama kī nāva nirālī
kālāpānī velā-sī
hēm aṃjana rekhā kālī.

aṃkita kara kṣitija paṭī ko
tūlikā barōnī terī
kitane ghāyala hridayom kī
bana jāṭī catura citerī.

komala kapola pālī mem
sīdhī sādī smita rekhā
jānegā vahī kuṭilatā
jisameṃ bhōm mem bala
dekhā.

vidruma sīpī sampuṭa mem

हैं अंजन रेखा काली.

अंकित कर कषितेज पटी को
तूलीका बरौनी तेरी
कीतने घायल हरीदियों की
बन जाती चतुर चीतेरी.

कोमल कपोल पाली में
सीधी सादी समेत रेखा
जानेगा वही कुटिलता
जिसमें भौं में बल देखा.

वीदरुम सीपी समपुट में
मोती के दाने कैसे
हैं हंस न, शुक यह, फिर क्यों
चुगने की मुकता जैसे?

वीकसित सरसित वन-वैभव
मधु-अूषा के अंचल में
अुपहास करावे अपना
जो हँसी देख ले पल में!

maṇi vālē phaṇiyōm kā mukha
kyōm bharā huā hīrōm sē?

kālī ākhōm mēm kitanī
yauvana kē mada kī lālī
mānika madirā sē bhara dī
kisanē nīlama kī pyālī?

tira rahī aṭṛpti jaladhi mēm
nīlama kī nāva nirālī
kālāpānī vēlā-sī
haiṁ amjana rēkhā kālī.

amkita kara kṣitija paṭī kō
tūlikā baraunī tērī
kitanē ghāyala hṛdayō m kī
bana jāṭī catura citērī.

kōmala kapōla pālī mēm

motī ke dāne kēse
hēm haṁsa na, śuka
yaha, phira kyom
cugane kī muktā ēse?

vikasita sarasita vana-
vēbhava
madhu-ūṣā ke aṁcala mem
upahāsa karāve apanā
jo haṁsī dekha le pala mem!

mukha-kamala samīpa saje
the
do kisalaya se purēna ke
jalabindu sadriśa ṭhahare
kaba
una kānom mem dukha
kinake?

thī kisa anaṁga ke dhanu kī
vaha śithila śimjinī duharī
alabelī bāhulatā yā
tanu chavi sara kī nava
laharī?

मुख-कमल समीप सजे थे
दो किसलय से पुरैन के
जलबिन्दु सदरिश ठहरे कब
अुन कानों में दुख कीनके?

थी किस अनंग के घनु की
वह शीथिल शींजीनी दुहरी
अलबेली बाहुलता था
तनु छवी सर की नव लहरी?

चंचला सनान कर आवे
चंदरिका परव में जैसी
अुस पावन तन की शोभा
आलोक मधुर थी औसी!

छलना थी, तब भी मेरा
अुसमें विश्वास घना था
अुस माया की छाया में
कुछ सचचा सवयं बना था.

वह रूप रूप ही केवल
था रहा हरीदय भी अुसमें
जड़ता की सब माया थी

<p>sīdhī sādī smita rēkhā jānēgā vahī kuṭilatā jīsamēm bhaurṁ mēm bala dēkhā.</p> <p>vidruma sīpī sampuṭa mēm mōtī kē dānē kaisē haim hamsa na, śuka yaha, phira kyōm cuganē kī mudrā aisē?</p> <p>vikasita sarasita vana-vaibhava madhu-ūṣā kē amcala mēm upahāsa karāvē apanā jō hāsī dēkha lē pala mēm!</p> <p>mukha-kamala samīpa sajē thē dō kīsalaya sē puraina kē jalabindu saḍṛsa ṭhaharē kaba una kānōm mēm dukha kinakē?</p>	<p>caṁcalā snāna kara āve caṁdrikā parva meṁ jēsī usa pāvana tana kī śobhā āloka madhura thī ēsī!</p> <p>chalanā thī, taba bhī merā usameṁ viśvāsa ghanā thā usa māyā kī chāyā meṁ kucha saccā svayaṁ banā thā.</p> <p>vaha rūpa rūpa hī kevala yā rahā hridaya bhī usameṁ jaṛtā kī saba māyā thī cētanya samajha kara mujhameṁ.</p> <p>mere jīvana kī ulajhana bikharī thīṁ unakī alakem pī lī madhu madirā kisane thī banda hamārī palakem.</p> <p>jyom-jyom ulajhana baṛhtī thī</p>	<p>चैतन्य समझ कर मुझमें .</p> <p>मेरे जीवन की अलझन बेखरी थीं अुनकी अलकें पी ली मधु मदिरा कीसने थी बनद हमारी पलकें .</p> <p>जयों-जयों अुलझन बढ़ती थी बस शानती वैहँसती बैठी अुस बनघन में सुख बँघता करुणा रहती थी अँठी.</p> <p>हेलते दुरुमदल कल कीसलय देती गलबाँही डाली फूलों का चुमबन , छिड़ती मधुपों की तान नेरली .</p> <p>मुरली मुखरित होती थी मुकुलों के अघर बेहँसते मकरन्द भार से दब कर शरवणों में सवर जा बसते .</p>
--	--	--

<p>thī kisa anam̄ga kē dhanu kī vaha śithila śim̄jinī duharī alabēlī bāhulatā yā tanu chavi sara kī nava laharī?</p> <p>cam̄calā snāna kara āvē cam̄drikā parva mēm̄ jaisī usa pāvana tana kī śōbhā ālōka madhura thī aisī!</p> <p>chalanā thī, taba bhī mērā usamēm̄ viśvāsa ghanā thā usa māyā kī chāyā mēm̄ kucha saccā svayam̄ banā thā.</p> <p>vaha rūpa rūpa hī kēvala yā rahā ḥṛdaya bhī usamēm̄ jaḍtā kī saba māyā thī</p>	<p>basa śānti vih̄nsatī bēṭhī usa bandhana mem̄ sukha bādhatā karuṇā rahatī thī ēṃṭhī.</p> <p>hilate drumadala kala kisalaya detī galabāñhī ḍālī phūloṃ kā cumbana, chir̄ṭī madhupoṃ kī tāna nirālī.</p> <p>muralī mukharita hotī thī mukulom̄ ke adhara bih̄nsate makaranda bhāra se daba kara śravaṇom̄ mem̄ svara jā basate.</p> <p>parirambha kumbha kī madirā niśvāsa malaya ke jhom̄ke mukha candra cāñdanī jala se mēm̄ uṭhatā thā muñha</p>	<p>परिरमभ कुमभ की मदीरा नीशवास मलय के झोंके मुख चन्दर चाँदनी जल से में अुठता था मुँह धोके.</p> <p>थक जाती थी सुख रजनी मुख चन्दर हरिदय में होता शरम सीकर सदरेश नखत से अमबर पट भीगा होता.</p> <p>सोयेगी कभी न वैसी फिर मिलन कुंज में मेरे चाँदनी शीथिल अलसाथी सुख के सपनों से तेरे.</p> <p>लहरों में पयास भरी है है भँवर पातर भी खाली मानस का सब रस पी कर लुढ़का दी तुमने पयाली.</p> <p>कींजलक जाल हैं बिखरे अुड़ता परग है रूखा हैं सनेह सरोज हमारा</p>
--	---	---

<p>caitanya samajha kara mujhamēm.</p> <p>mērē jīvana kī ulajhana bikharī thī unakī alakēm pī lī madhu madirā kisanē thī banda hamārī palakēm.</p> <p>gyōm-jyōm ulajhana baḍḥī thī basa śānti vihāsatī baiṭhī usa bandhana mēm sukha bādhatā karuṇā rahatī thī aimṭhī.</p> <p>hilatē drumadala kala kisalaya dētī galabāhī ḍālī phūlōm kā cumbana, chiḍṭī madhupa kī tāna nirālī.</p> <p>muralī mukharita hōtī thī mukulōm kē adhara bihāsatē</p>	<p>dhoke.</p> <p>thaka jātī thī sukha rajanī mukha candra hridaya meṃ hotā śrama sīkara sadriśa nakhata se ambara paṭa bhīgā hotā.</p> <p>soyegī kabhī na vēsī phira milana kuṃja meṃ mere cāñdanī śithila alasāyī sukha ke sapanoṃ se tere.</p> <p>laharoṃ meṃ pyāsa bharī hē hē bhñvara pātra bhī khālī mānasa kā saba rasa pī kara luṛhakā dī tumane pyālī.</p> <p>kiṃjalka jāla hēm bikhare uṛtā parāga hē rūkhā hēm sneha saroja hamārā</p>	<p>विकसा, मानस में सूखा.</p> <p>छिप गयी कहाँ छू कर वे मलयज की मरिदु हीलोरें क्यों घूम गयी हैं आ कर करुणा कटाकष की कोरें.</p> <p>वीसमरिती है, मादकता है मूचरखना भरी है मन में कल्पना रही, सपना था मुरली बजती निरजन में.</p> <p>हीरे-सा हरीदय हमारा कुचला शीरीष कोमल ने हेमशीतल परणय अनल बन अब लगा वीरह से जलने.</p> <p>अलियों से आँख बचा कर जब कुंज संकुचित होते धुँधली संध्या परतथाशा हम अक-अक को रोते.</p>
---	--	---

makaranda bhāra sē daba kara
śravaṇōm mēm svara jā basatē.

parirambha kumbha kī madirā
niśvāsa malaya kē jhōmkē
mukha candra cādanī jala sē
mairam uṭhatā thā mūha dhōkē.

thaka jāti thī sukha rajanī
mukha candra hṛdaya mēm hōtā
śrama sīkara saḍṛsa nakhata sē
ambara paṭa bhīgā hōtā.

sōyēgī kabhī na vaisī
phira milana kuṃja mēm mērē
cādanī śithila alasāyī
sukha kē sapanōm sē tērē.

laharōm mēm pyāsa bharī hai

vikasā, mānasa mem sūkhā.

chipa gayī kahāñ chū kara ve
malayaja kī mridu hiloreṃ
kyoṃ ghūma gayī hēm ā
kara
karuṇā kaṭākṣa kī koreṃ.

vismriti hē, mādakatā hē
mūcarchanā bharī hē mana
mem

kalpanā rahī, sapanā thā
muralī bajatī nirjana mem.

hīre-sā hridaya hamārā
kucalā śirīṣa komala ne
himaśītala praṇaya anala
bana
aba lagā viraha se jalane.

aliyoṃ se āñkha bacā kara
jaba kuṃja saṃkucita hote
dhuñdhalī saṃdhyā pratyāsā

जल अुठा सनेह , दीपक-सा ,
नवनीत हरीदय था मेरा
अब शेष धूमरेखा से
चैतरीत कर रहा अँधेरा .

नीरव मुरली , कलरव चुप
अलीकुल थे बनद नलीन में
कालीनदी वही परणय की
अस तममय हरीदय पुलिन में .

कुसुमाकर रजनी के जो
पेछले पहरों में खिलता
अुस मरिदुल शीरीष सुमन-सा
में परात धूल में मिलता .

वथाकुल अुस मधु सौरभ से
मलयानील धीरे-धीरे
नीशवास छोड़ जाता है
अब वीरह तरंगिनी तीरे .

चुमबन अंकीत पराची का

<p>hai bhāvāra pātra bhī khālī mānasa kā saba rasa pī kara luḍḥkā dī tumanē pyālī.</p> <p>kimjalka jāla haiṁ bikharē uḍṭā parāga haiṁ rūkhā haiṁ snēha sarōja hamārā vikasā, mānasa mēm sūkhā.</p> <p>chipa gayī kahā chū kara vē malayaja kī ṁṛdu hilōrēm kyōṁ ghūma gayī haiṁ ā kara karuṇā kaṭākṣa kī kōrēm.</p> <p>vismṛti haiṁ, mādakatā haiṁ mūcarchanā bharī haiṁ mana mēm kalpanā rahī, sapanā thā muralī bajatī nirjana mēm.</p>	<p>hama eka-eka ko rote.</p> <p>jala uṭhā sneha, dīpaka-sā, navanīta hridaya thā merā aba śeṣa dhūmarekhā se citrita kara rahā ṅdherā.</p> <p>nīrava muralī, kalarava cupa alikulā the banda nalina meṁ kāḷindī vahī praṇaya kī isa tamamaya hridaya pulina meṁ.</p> <p>kusumākara rajanī ke jo pichale paharoṁ meṁ khilatā usa mridula śirīṣa sumana- sā mēm prāta dhūla meṁ milatā.</p> <p>vyākula usa madhu sōrabha se malayānila dhīre-dhīre niśvāsa choṛ jātā hē</p>	<p>पीला कपोल देखलाता मै कोरी आँख नीरखता पथ , परत समय सो जाता .</p> <p>श्यामल अंचल घरणी का भर मुकता आँसू कन से छूँछा बादल बन आया मैं परेम परभात गगन से .</p> <p>वीष पथाली जो पी ली थी वह मदीरा बनी नयन में सौनदरय पलक पथाले का अब परेम बना जीवन में .</p> <p>कामना सैनधु लहरता छवी पूरनेमा थी छाओ रतनाकर बनी चमकती मेरे शशी की परछाओ .</p> <p>छायानट छवी-परदे में सममोहन वेणु बजाता सनधया-कुहुकीनी-अंचल में कौतुक अपना कर जाता .</p>
---	---	---

<p>hīrē-sā ḥṛdaya hamārā kucalā śirīṣa kōmala nē himaśītala praṇaya anala bana aba lagā viraha sē jalanē.</p> <p>aliyōm sē ākha bacā kara jaba kumja samkucita hōtē dhūdhālī samdhyā pratyāśā hama ēka-ēka kō rōtē.</p> <p>jala uṭhā snēha, dīpaka-sā, navanīta ḥṛdaya thā mērā aba śēṣa dhūmarēkhā sē citrita kara rahā ādhērā .</p> <p>nīrava muralī, kalarava cupa alikulā thē banda nalina mēm kālındī vahī praṇaya kī isa tamamaya ḥṛdaya pulina mē m.</p>	<p>aba viraha taramṅini tīre.</p> <p>cumbana aṃkita prācī kā pīlā kapola dikhalātā mē korī āñkha nirakhatā patha, prāta samaya so jātā.</p> <p>śyāmala aṃcala dharaṇī kā bhara muktā āñsū kana se chūñchā bādala bana āyā mēm prema prabhāta gagana se.</p> <p>viṣa pyālī jo pī lī thī vaha madirā banī nayana mēm sōndarya palaka pyāle kā aba prema banā jīvana mēm.</p> <p>kāmanā sindhu laharātā chavi pūranimā thī chāī ratanākara banī camakatī mere śāśi kī parachāī.</p>	<p>मादकता से आये तुम संगथा से चले गये थे हम वथाकुल पड़े बिलखते थे , अतरे हुअे नशे से .</p> <p>अमबर असीम अनतर में चंचल चपला से आकर अब अिनदरघनुष-सी आभा तुम छोड़ गये हो जाकर .</p> <p>मकरनद मेघ माला-सी वह समरिती मदमाती आती अीस हरिदय वीपिन की कलीका जिसके रस से मुसकथाती .</p> <p>हैं हरिदय शीशिरकण पूरित मधु वरषा से शशी! तेरी मन मनदीर पर बरसाता कोअी मुकता की ढेरी .</p> <p>शीतल समीर आता है कर पावन परस तुमहार</p>
---	--	--

kusumākara rajanī kē jō
pichalē paharōm mēm khilatā
usa mṛdula śirīṣa sumana-sā
mair̥m prāta dhūla mēm milatā.

vyākula usa madhu saurabha sē
malayānila dhīrē-dhīrē
niśvāsa chōḍ jātā haim̥
aba viraha taram̥gini tīrē.

cumbana am̥kita prācī kā
pīlā kapōla dikhalātā
mai kōrī ākha nirakhatā
patha, prāta samaya sō jātā.

śyāmala am̥cala dharaṇī kā
bhara muktā āsū kana sē
chūchā bādala bana āyā

chāyānaṭa chavi-parade mem̥
sammohana veṇu bajātā
sandhyā-kuhukini-am̥cala
mem̥
kōtuka apanā kara jātā.

mādakatā se āye tuma
sam̥gyā se cale gaye the
hama vyākula pare bilakhate
the, utare hue naṣe se.

ambara asīma antara mem̥
caṃcala capalā se ākara
aba indradhanuṣa-sī ābhā
tuma choṛ gaye ho jākara.

makaranda megha mālā-sī
vaha smriti madamātī ātī
isa hridaya vipina kī kalikā
jisake rasa se musakyātī.

hēm̥ hridaya śīśirakaṇa
pūrita
madhu varṣā se śaśī! terī

में सीहर अुठा करता हूँ
बरसा कर आँसू धारा

मधु मालतीयाँ सोती हैं
कोमल अुपधान सहारे
में वयस्थ परतीकषा लेकर
गिनता अमबर के तारे.

नीषटुर! यह क्या छीप जाना?
मेरा भी कोओी होगा
परतयाशा वीरह-नीशा की
हम होंगे औ' दुख होगा.

जब शानत मिलन सनधया को
हम हेम जाल पहनाते
काली चादर के सतर का
खुलना न देखने पाते.

अब छुटता नहीं छुड़ाये
रंग गया हरीदय है औसा
आँसू से धुला नीखरता
यह रंग अनोखा कैसा!

कामना कला की वीकसी

<p>maim prēma prabhāta gagana sē.</p> <p>viṣa pyālī jō pī lī thī vaha madirā banī nayana mēm saundarya palaka pyālē kā aba prēma banā jīvana mēm.</p> <p>kāmanā sindhu laharātā chavi pūranimā thī chāī ratanākara banī camakātī mērē śaśī kī parachāī.</p> <p>chāyānaṭa chavi-paradē mēm sammōhana vēṇu bajātā sandhyā-kuhukinī-amcala mēm kautuka apanā kara jātā.</p> <p>mādakatā sē āyē tuma samjñā sē calē gayē thē</p>	<p>mana mandira para barasātā koī muktā kī ḍherī.</p> <p>śītala samīra ātā hē kara pāvana parasa tumhārā mēm sihara uṭhā karatā hūñ barasā kara āñsū dhārā</p> <p>madhu mālatiyāñ sotī hēm komala upadhāna sahāre mēm vyartha pratīkṣā lekara ginatā ambara ke tāre.</p> <p>niṣṭhura! yaha kyā chipa jānā? merā bhī koī hogā pratyāśā viraha-nisā kī hama hoṃge o' dukha hogā.</p> <p>jaba śānta milana sandhyā ko hama hema jāla pahanāte kāī cādara ke stara kā khulanā na dekhane pāte.</p>	<p>कमनीय मूर्त्ति बन तेरी खिंचती हैं हरिदय पटल पर अभिलाषा बनकर मेरी.</p> <p>मणि दीप लीये नीज कर में पथ देखलाने को आये वह पावक पुंज हुआ अब कीरनों की लट बिखराये.</p> <p>बढ़ गयी और भी अँठी रूठी करुणा की वीणा दीनता दरप बन बैठी साहस से कहती पीड़ा.</p> <p>यह तीवर हरिदय की मंदिरा जी भर कर, छक कर मेरी अब लाल आँख देखलाकर मुझको ही तुमने फेरी.</p> <p>नाविक! अिस सूने तट पर कीन लहरों में खे लाया अिस बीहड़ बेला में कथा अब तक था कोओ आया.</p> <p>अुस पार कहाँ फीर आअूँ तम के मलीन अंचल में</p>
--	--	---

hama vyākula paḍē bilakhatē
thē, utarē huē naśē sē.

ambara asīma antara mēm
caṁcala capalā sē ākara
aba indradhanuṣa-sī ābhā
tuma chōḍ gayē hō jākara.

makaranda mēgha mālā-sī
vaha smṛti madamātī ātī
isa hṛdaya vipina kī kalikā
jisakē rasa sē musakyātī.

haim hṛdaya śīśirakaṇa pūrita
madhu varṣā sē śaśī! tērī
mana mandira para barasātā
kōī muktā kī ḍhērī.

śītala samīra ātā haim

aba chuṭatā nahīm chuṛāye
raṁga gayā hridaya hē ēsā
āñsū se dhulā nikharatā
yaha raṁga anokhā kēsā!

kāmanā kalā kī vikasī
kamanīya mūrti bana terī
khiṁcatī hēm hridaya paṭala
para
abhilāṣā banakara merī.

maṇi dīpa liye nija kara mem
patha dikhalāne ko āye
vaha pāvaka puṁja huā aba
kiranom kī laṭa bikharāye.

barha gayī ōra bhī ūñṭhī
rūṭhī karuṇā kī vīṇā
dīnatā darpa bana bēṭhī
sāhasa se kahatī pīṛā.

yaha tīvra hridaya kī madirā

जीवन का लोभ नहीं, वह
वेदना छदममय छल में.

परतथावस्तन के पथ में
पद-चिहन न शेष रहा है.
डूबा है हृदय मरुसथल
आँसू नद अुमड़ रहा है.

अवकाश शूनय फैला है
है शकती न और सहारा
अपदारथ तीरूँगा में क्या
हो भी कुछ कूल कीनारा.

तीरती थी तीमर अुदधी में
नाविक! यह मेरी तरणी
मुखचनदर कीरण से खिंचकर
आती समीप हो धरणी.

सूखे सिकता सागर में
यह नैया मेरे मन की
आँसू को धार बहाकर
खे चला परेम बेगुन की.

यह पागवार तरल हो
फेनिल हो गरल अुगलता

kara pāvana parasa tumhārā
mair̥m sihara uṭhā karatā hū
barasā kara āsū dhārā

madhu mālatiyā sōtī hai m̥
kōmala upadhāna sahārē
mair̥m vyartha pratīkṣā lēkara
ginatā ambara kē tārē.

niṣṭhura! yaha kyā chipa jānā?
mērā bhī kōī hōgā
pratyāśā viraha-nisā kī
hama hōgē au' dukha hōgā.

jaba śānta milana sandhyā kō
hama hēma jāla pahanātē
kāli cādara kē stara kā
khulanā na dēkhanē pātē.

jī bhara kara, chaka kara
merī
aba lāla āñkha dikhalākara
mujhako hī tumane pherī.

nāvika! isa sūne taṭa para
kina laharom̥ mem̥ khe lāyā
isa bīhar̥ belā mem̥ kyā
aba taka thā koī āyā.

usa pāra kahāñ phira āūñ
tama ke malīna amcala mem̥
jīvana kā lobha nahīm̥, vaha
vedanā chadmamaya chala
mem̥.

pratyāvartana ke patha mem̥
pada-cihna na śeṣa rahā hē.
ḍūbā hē hridaya marusthala
āñsū nada umaṛ rahā hē.

avakāśa śūnya phēlā hē
hē śakti na ōra sahārā
apadārtha tirūñgā mēm̥ kyā

मथ डाला किस तरिषणा से
तल में बड़वानल जलता.

नेशवास मलय में मिलकर
छाया पथ छू आयेगा
अनतीम करणें बिखराकर
हैमकर भी छिप जायेगा.

चमकूँगा धूल कणों में
सौरभ हो अुड़ जाऊँगा
पाऊँगा कहीं तुमहें तो
गारहपथ मे टकराऊँगा.

अस थानतरिक जीवन में क्या
अैसी थी कोअी कषमता
जगती थी जथोते भरी-सी.
तेरी सजीवता ममता.

है चन्दर हरिदय में बैठा
अुस शीतल करण सहारे
सौन्दरय सुधा बलीहारी
चुगता चकोर अंगारे.

बलने का समबल लेकर
दीपक पतंग से मिलता
जलने की दीन दशा में

aba chuṭatā nahīm̐ chuḍāyē
raṅga gayā ḥṛdaya hai m̐ aisā
āśū sē dhulā nikharatā
yaha raṅga anōkhā kaisā!

kāmanā kalā kī vikasī
kamanīya mūrti bana tērī
khiṃcatī haim̐ ḥṛdaya paṭala para
abhilāṣā banakara mērī.

maṇi dīpa liyē nija kara mēm̐
patha dikhalānē kō āyē
vaha pāvaka puṁja huā aba
kiranōm̐ kī laṭa bikharāyē.

baḍḍ gayī aura bhī ūṭhī
rūṭhī karuṇā kī vīṇā
dīnatā darpa bana baiṭhī

ho bhī kucha kūla kinārā.

tiratī thī timira udadhi meṃ
nāvika! yaha merī taraṇī
mukhacandra kiraṇa se
khiṃcakara
ātī samīpa ho dharaṇī.

sūkhe sikatā sāgara meṃ
yaha nēyā mere mana kī
āñsū kā dhāra bahākara
khe calā prema beguna kī.

yaha pārvāra tarala ho
phenila ho garala ugalatā
matha ḍālā kisa triṣṇā se
tala meṃ baṛvānala jalatā.

niśvāsa malaya meṃ
milakara

chāyā patha chū āyegā
antima kiraṇeṃ bikharākara
himakara bhī chipa jāyegā.

वह फूल सदरेश हो खेलता!

अस गगन थूथका वन में
तारे जूही से खेलते
सीत शतदल से शशी तुम क्यों
अनुनमें जाकर हो मिलते?

मत कहो की यही सफलता
कलीयों के लघु जीवन की
मकरंद भरी खेल जायें
तोड़ी जायें बेमन की.

यदि दो घड़ियों का जीवन
कोमल वरिणतों में बीते
कुछ हानी तुमहारी है क्या
चुपचाप चू पड़े जीते!

सब सुमन मनोरथ अंजली
बिखरा दी अिन चरणों में
कुचलो न कीट-सा, अिनके
कुछ हैं मकरन्द कणों में.

नेरमोह काल के काले-
पट पर कुछ असफुट रेखा
सब लीखी पड़ी रह जाती
सुख-दुख मय जीवन रेखा.

<p>sāhasa sē kahatī pīḍā.</p> <p>yaha tīvra hṛdaya kī madirā jī bhara kara-chaka kara mērī aba lāla ākha dikhalākara mujhakō hī tumanē phērī.</p> <p>nāvika! isa sūnē taṭa para kina laharōm mēm khē lāyā isa bīhaḍ bēlā mēm kyā aba taka thā kōī āyā.</p> <p>uma pāra kahā phira āū tama kē malīna amcala mēm jīvana kā lōbha nahīm, vaha vēdanā chadmamaya chala mēm.</p> <p>pratyāvartana kē patha mēm pada-cihna na śēṣa rahā hai.</p>	<p>camakūṅgā dhūla kaṇom mem sōrabha ho uṛ jāuṅgā pāuṅgā kahīm tumhem to grahapatha me ṭakarāuṅgā.</p> <p>isa yāntrika jīvana mem kyā ēsī thī koī kṣamatā jagatī thī jyoti bharī-sī. terī sajīvatā mamatā.</p> <p>hē candra hridaya mem bēṭhā usa śītala kiraṇa sahāre sōndarya sudhā balihārī cugatā cakora amṅāre.</p> <p>balane kā sambala lekara dīpaka patamga se milatā jalane kī dīna daśā mem vaha phūla sadriśa ho khilatā!</p> <p>isa gagana yūthikā vana mem tāre jūhī se khilate</p>	<p>दुख-सुख में अुठता गिरता संसार तीरोहेत होगा मुड़कर न कभी देखेगा कीसका हेत अनहेत होगा.</p> <p>मानस जीवन वेदी पर परिणय हो वीरह मिलन का दुख-सुख दोनों नाचेंगे हैं खेल आँख का मन का.</p> <p>अतना सुख ले पल भर में जीवन के अनतसतल से तुम खीसक गये धीरे-से रोते अब पराण वीकल से.</p> <p>क्यों छलक रहा दुख मेरा अूषा की मरिदु पलकों में हाँ, अुलझ रहा सुख मेरा सनधया की घन अलकों में.</p> <p>लेपटे सोते थे मन में सुख-दुख दोनों ही अैसे चनदरीका अँधेरी मिलती मालती कुंज में जैसे.</p>
--	--	--

<p>ḍūbā hai ḥṛdaya marūsthala āśū nada umaḍ rahā hai.</p> <p>avakāśa śūnya phailā hai hai śakti na aura saharā apadārtha tirūgā mai m kyā hō bhī kucha kūla kinārā.</p> <p>tiratī thī timira udadhi mēm nāvika! yaha mērī taraṇī mukhacandra kiraṇa sē khimcakara ātī samīpa hō dharaṇī.</p> <p>sūkhē sikatā sāgara mēm yaha naiyā mērē mana kī āśū kā dhāra bahākara khē calā prēma bēguna kī.</p> <p>yaha pārāvāra tarala hō</p>	<p>sita śatadala se śaśi tuma kyoṃ unamem jākara ho milate?</p> <p>mata kaho ki yahī saphalatā kaliyoṃ ke laghu jīvana kī makaraṃda bharī khila jāyem torī jāyem bemaṇa kī.</p> <p>yadi do gharīyoṃ kā jīvana komala vrintoṃ mem bīte kucha hāni tumhārī hē kyā cupacāpa cū paṛe jīte!</p> <p>saba sumana manoratha aṃjali bikharā dī ina caraṇoṃ mem kucalo na kīṭa-sā, inake kucha hēm makaranda kaṇoṃ mem.</p> <p>nirmoha kāla ke kāle- paṭa para kucha asphuṭa rekhā saba likhī paṛī raha jātī sukha-dukha maya jīvana</p>	<p>अवकाश असीम सुखों से आकाश तरंग बनाता है सता-सा छायापथ में न कषतर समाज दिखाता.</p> <p>नीचे वीपुला घरणी है दुख भार वहन-सी करती अपने खारे आँसू से करुणा सागर को भरती.</p> <p>घरणी दुख माँग रही है आकाश छीनता सुख को अपने को देकर अुनको हूँ देख रहा अुस मुख को.</p> <p>अतना सुख जो न समाता अनतरकष में, जल थल में अुनकी मुटठी में बनदी था आशवासन के छल में.</p> <p>दुख कथा था अुनको, मेरा जो सुख लेकर यों भागे सोते में चुमबन लेकर जब रोम तनिक-सा जागे.</p>
--	---	---

<p>phēnila hō garala ugalatā matha ḍālā kisa ṭṛṣṇā sē tala mēm baḍvānala jalatā.</p> <p>niśvāsa malaya mēm milakara chāyā patha chū āyēgā antima kiraṇēm bikharākara himakara bhī chipa jāyēgā.</p> <p>camakūgā dhūla kaṇōm mēm saurabha hō uḍ jāūgā pāūgā kahīm tumhēm tō grahapatha mē ṭakarāūgā.</p> <p>isa yāntrika jīvana mēm kyā aisī thī kōī kṣamatā jagatī thī jyōti bhārī-sī. tērī sajīvatā mamatā.</p>	<p>rekhā.</p> <p>dukha-sukha meṃ uṭhatā giratā saṃsāra tirohita hogā muṛkara na kabhī dekhegā kisakā hita anahita hogā.</p> <p>mānasa jīvana vedī para pariṇaya ho viraha milana kā dukha-sukha donoṃ nāceṃge hēm khela āñkha kā mana kā.</p> <p>itanā sukha le pala bhara meṃ jīvana ke antastala se tuma khisaka gaye dhīre-se rote aba prāṇa vikala se.</p> <p>kyoṃ chalaka rahā dukha merā ūṣā kī mridu palakoṃ meṃ hāñ, ulajha rahā sukha merā sandhyā kī ghana alakoṃ meṃ.</p>	<p>सुख मान लिया करता था जिसका दुख था जीवन में जीवन में मरित्यु बसी हैं जैसे बीजली हो घन में.</p> <p>अुनका सुख नाच अुठा है यह दुख दुरुम दल हेलने से शरिंगार चमकता अुनका मेरी करुणा मिलने से.</p> <p>हो अुदासीन दोनों से दुख-सुख से मेल करयें ममता की हानी अुठाकर दो रूठे हुअे मनायें.</p> <p>चढ़ जाय अननत गगन पर वेदना जलद की माला रवी तीवर ताप न जलाये हैमकर का हो न अुजाला.</p> <p>नचती है नीयती नटी-सी कनदुक-करीड़ा-सी करती अैस वयथित वेशव आँगन में अपना अतरिपत मन भरती.</p>
--	--	--

hairm candra hṛdaya mēm baiṭhā
usa śītala kiraṇa saharē
saundarya sudhā balihārī
cugatā cakōra aṅgarē.

balanē kā sambala lēkara
dīpaka patanṅga sē milatā
jalanē kī dīna daśā mēm

vaha phūla saḍṛśa hō khilatā !

isa gagana yūthikā vana mēm
tārē jūhī sē khilatē
sita śatadala sē śaśī tuma kyōm
unamē jākara hō milatē?

mata kahō ki yahī saphalatā
kalyōm kē laghu jīvana kī
makaramda bharī khila jāyēm
tōḍī jāyē bēmana kī.

lipaṭe sote the mana mem
sukha-dukha donom hī ēse
candrikā ṅdherī milatī
mālatī kuṃja mem jāse.

avakāśa asīma sukhom se
ākāśa taramga banātā
haṅsatā-sā chāyāpatha mem
nakṣatra samāja dikhātā.

nīce vipulā dharaṅī hē
dukha bhāra vahana-sī karatī
apane khāre āṅsū se
karuṇā sāgara ko bharatī.

dharaṅī dukha māṅga rahī hē
ākāśa chīnatā sukha ko
apane ko dekara unako
hūñ dekha rahā usa mukha
ko.

itanā sukha jo na samātā
antarikṣa mem, jala thala
mem
unakī muṭṭhī mem bandī

सनधया की मेलन परतीकषा
कह चलती कुछ मनमानी
अूषा की रक्त नीरशा
कर देती अनत कहानी.

वीभरम मदीरा से अुठकर
आओ तम मय अनतर में
पाओगे कुछ न ,टटोलो
अपने बिन सूने घर में.

अस शीथल आह से खींचकर
तुम आओगे-नओगे
अस बढी वयथा को मेरी
रो-रोकर अपनाओगे.

वेदना वीकल फिर आओ
मेरी चौदहों भुवन में
सुख कहीं न दिया देखाओ
वीशराम कहाँ जीवन में!

अुचलवास और आँसू में
वीशराम थका सोता है
रोओ आँखों में नीदरा
बनकर सपना होता है.

yadi dō ghaḍiyōm kā jīvana
kōmala vṛntōm mēm bītē
kucha hāni tumhārī hai kyā
cupacāpa cū paḍē jītē!

saba sumana manōratha amjali
bikharā dī ina caraṇōm mēm
kucalō na kīṭa-sā, inakē
kucha haiṁ makaranda kaṇōm
mēm.

nirmōha kāla kē kālē-
paṭa para kucha asphuṭa rēkhā
saba likhī paḍī raha jāti
sukha-dukha maya jīvana rēkhā.

dukha-sukha mēm uṭhatā giratā
saṁsāra tirōhita hōgā

thā āśvāsana ke chala meṁ.

dukha kyā thā unako, merā
jo sukha lekara yoṁ bhāge
sote meṁ cumbana lekara
jaba roma tanika-sā jāge.

sukha māna liyā karatā thā
jisakā dukha thā jīvana meṁ
jīvana meṁ mrityu basī hēm
jēse bijalī ho ghana meṁ.

unakā sukha nāca uṭhā hē
yaha dukha druma dala
hilane se
śriṁgāra camakatā unakā
merī karuṇā milane se.

ho udāsīna donoṁ se
dukha-sukha se mela
karāyeṁ
mamatā kī hāni uṭhākara
do rūṭhe hue manāyeṁ.

caṛha jāya ananta gagana
para

नीशी, सो जावें जब अुर में
ये हरिदय वयथा आभारी
अुनका अुनमाद सुनहला
सहला देना सुखकारी.

तुम सपरश हीन अनुभव-सी
ननदन तमाल के तल से
जग छा दो श्याम-लता-सी
तनदरा पललव वीहवल से.

सपनों की सोनजुही सब
बीखरें, ये बनकर तारा
सीत सरसीत से भर जावे
वह सवराग गंगा की धारा

नीलीमा शयन पर बैठी
अपने नभ के आँगन में
वीसमरिती की नील नलीन रस
बरसो अपांग के घर में.

चीर दगध दुखी यह वसुधा
आलोक माँगती तब भी
तम तुहीन बरस दो कन-कन
यह पगली सोये अब भी.

muḍkara na kabhī dēkhēgā
kisakā hita anahita hōgā.

mānasa jīvana vēdī para
pariṇaya hō viraha milana kā
dukha-sukha dōnōm nācēmgē
haim khēla ākha kā mana kā .

itanā sukha lē pala bhara mēm
jīvana kē antastala sē
tuma khisaka gayē dhīrē-sē
rōtē aba prāṇa vikala sē.

kyōm chalaka rahā dukha mērā
ūṣā kī mṛdu palakōm mēm
hā, ulajha rahā sukha mērā
sandhyā kī ghana alakōm mēm.

lipaṭē sōtē thē mana mēm

vedanā jalada kī mālā
ravi tīvra tāpa na jalāye
himakara kā ho na ujālā.

nacatī hē niyati naṭī-sī
kanduka-krīṛā-sī karatī
isa vyathita viśva āṅgana
meṃ
apanā atripta mana bharatī.

sandhyā kī milana pratīkṣā
kaha calatī kucha manamānī
ūṣā kī rakta nirāśā
kara detī anta kahānī.

vibhrama madirā se uṭhakara
āo tama maya antara meṃ
pāoge kucha na,ṭaṭolo
apane bina sūne ghara meṃ.

isa śīthila āha se khiṃcakara
tuma āoge-āoge
isa baṛhī vyathā ko merī
ro-rokar apanāoge.

vedanā vikala phira āī

वीसमरिती समाधी पर होगी
वरषा कलयाण जलद की
मुख सीधे थका हुआ-सा
चैनता छुट जाय वीपद की.

चेतना लहर न अुठेगी
जीवन समुद्र थीर होगा
सनध्या ही सरग परलय की
वीचछेद मिलन फिर होगा.

रजनी की रोओ आँखें
आलोक बिन्दु टपकाती
तम की काली छलनाओं
अुनको चुप-चुप पी जाती.

मुख अपमानित करता-सा
जब व्यंग हँसी हँसता है
चुपके से तब मत रो तू
यब कैसी परवशता है.

अपने आँसू की अंजली
आँखों से भर क्यों पीता
नक्षतर पतन के क्षण में
अुजज्वल होकर है जीता.

sukha-dukha dōnōm̄ hī aisē
candrikā ādhērī milatī
mālatī kum̄ja mēm̄ jaisē.

avakāśa asīma sukhōm̄ sē
ākāśa taram̄ga banātā
hāsata-sā chāyāpatha mēm̄
nakṣatra samāja dikhātā.

nīcē vipulā dharaṇī haim̄
dukha bhāra vahana-sī karatī
apanē khārē āsū sē
karuṇā sāgara kō bharatī.

dharaṇī dukha māga rahī haim̄
ākāśa chīnatā sukha kō
apanē kō dēkara unakō
hū dēkha rahā usa mukha kō .

merī cōdahom̄ bhuvana mem̄
sukha kahīm̄ na diyā dikhāī
viśrāma kahāñ jīvana mem̄!

ucchvāsa ōra āñsū mem̄
viśrāma thakā sotā hē
roī āñkhoṃ mem̄ nidrā
banakara sapanā hotā hē.

niśi, so jāvem̄ jaba ura mem̄
ye hridaya vyathā ābhārī
unakā unmāda sunahalā
sahalā denā sukhakarī.

tuma sparśa hīna anubhava-
sī
nandana tamāla ke tala se
jaga chā do śyāma-latā-sī
tandrā pallava vihvala se.

sapanom̄ kī sonajuhī saba
bikharem̄, ye banakara tārā
sita sarasita se bhara jāve
vaha svarga gaṃgā kī dhārā

nīlimā śayana para bēṭhī

वह हँसी और यह आँसू
घुलने दे-मिल जाने दे
बरसात नआँ होने दे
कलियों को खेल जाने दे .

चुन-चुन ले रे कन-कन से
जगती की सजग व्यथाओं
रह जायेंगी कहने को
जन-रंजन-करी कथाओं .

जब नील दीशा अंचल में
हीमकर थक सो जाते हैं
असताचल की घाटी में
दीनकर भी खो जाते हैं .

नक्षत्र डूब जाते हैं
सवर्गंगा की धारा में
बीजली बन्दी होती जब
कादम्बिनी की कार में .

मण्डीप विश्व-मन्दिर की
पहने कीरणों की माला
तुम अके अकेली तब भी
जलती हो मेरी जवाला .

itanā sukha jō na samātā
antarikṣa mēm, jala thala mēm
unakī muṭṭhī mēm bandī
thā āśvāsana kē chala mēm.

dukha kyā thā unakō, mērā
jō sukha lēkara yōm bhāgē
sōtē mēm cumbana lēkara
jaba rōma tanika-sā jāgē.

sukha māna liyā karatā thā
jisakā dukha thā jīvana mēm
jīvana mēm mṛtyu basī haiṁ
jaisē bijalī hō ghana mēm.

unakā sukha nāca uṭhā hai
yaha dukha druma dala hilaṅē sē
ṛmgāra camakatā unakā
mērī karuṅā milanē sē.

apane nabha ke āṅgana
mem
vismriti kī nīla nalina rasa
baraso apāṅga ke ghraa
mem.

cira dagdha dukhī yaha
vasudhā
āloka māṅgatī taba bhī
tama tuhina barasa do kana-
kana
yaha pagalī soye aba bhī.

vismriti samādhi para hogī
varṣā kalyāṇa jalada kī
sukha soye thakā huā-sā
cintā chuṭa jāya vipada kī.

cetanā lahara na uṭhegī
jīvana samudra thira hogā
sandhyā ho sarga pralaya kī
viccheda milana phira hogā.

rajanī kī roī āṅkhem
āloka bindu ṭapakātī
tama kī kālī chalanāem

अुतलाल जलधी वेला में
अपने सीर शैल अुठये
नीसतबध गगन के नीचे
छाती में जलन छिपाये

संकेत नीयती का पाकर
तम से जीवन अुलझाये
जब सीती गहन गुफा में
चंचल लट को छिटकाये.

वह जवालामुखी जगत की
वह वीशव वेदना बाला
तब भी तुम सतत अकेली
जलती हो मेरी जवाला!

अस वयथीत वीशव पतझड़ की
तुम जलती हो मरिदु हीली
हे अरुणे! सदा सुहागिनी
मानवता सीर की रीली.

जीवन सागर में पावन
बड़वानल की जवाला-सी
यह सारा कलुष जलाकर
तुम जलो अनल बाला-सी.

hō udāsīna dōnōm sē
dukha-sukha sē mēla karāyē
mamatā kī hāni uṭhākara
dō rūṭhē huē manāyē.

caḍḥ jāya ananta gagana para
vēdanā jalada kī mālā
ravi tīvra tāpa na jalāyē
himakara kō hō na ujālā.

nacatī hai niyati naṭī-sī
kanduka-kṛīḍā-sī karatī
isa vyathita viśva āgana mēm
apanā aṭṛpta mana bharatī .

sandhyā kī milana pratīkṣā
kaha calatī kucha manamānī
ūṣā kī rakta nirāśā

unako cupa-cupa pī jāṭī.

sukha apamānita karatā-sā
jaba vyaṅga haṅsī haṅsatā
hē
cupake se taba mata ro tū
yaba kēsī paravaśatā hē.

apane āṅsū kī aṃjali
āṅkho se bhara kyom pītā
nakṣatra patana ke kṣaṇa
mem
ujjavala hokara hē jītā.

vaha haṅsī ōra yaha āṅsū
ghulane de-mila jāne de
barasāta naī hone de
kalyom ko khila jāne de.

cuna-cuna le re kana-kana
se
jagatī kī sajaga vyathāem
raha jāyemgī kahane ko
jana-ramjana-karī kathāem.
jaba nīla diśā aṃcala mem

जगदवनदवों के परिणय की
हे सुरभीमयी जयमाला
कीरणों के केसर रज से
भव भर दो मेरी जवाला .

तेरे परकाश में चेतन-
संसार वेदना वाला ,
मेरे समीप होता है
पाकर कुछ करुण हुआला .

असमें धुँधली छायाओं
परिचय अपना देती हैं
रोदन का मूलय चुकाकर
सब कुछ अपना लेती हैं .

निरमम जगती को तेरा
मंगलमय मीले हुआला
अस जलते हुए हृदय को
कलयाणी शीतल जवाला .

जैसे आगे पुलकित हो
जीवन है सीसकी भरता
हाँ मरितयु नरितय करती है
मुसक्याती खड़ी अमरता .

<p>kara dētī anta kahānī.</p> <p>"vibhrama madirā sē uṭhakara āō tama maya antara mēm pāōgē kucha na,ṭaṭōlō apanē bina sūnē ghara mēm.</p> <p>isa śithila āha sē khimcakara tuma āōgē-āōgē isa baḍhī vyathā kō mērī rōōgē apanāōgē."</p> <p>vēdanā vikala phira āī mērī caudahō bhuvana mēm sukha kahīm na diyā dikhāī viśrāma kahā jīvana mēm!</p> <p>ucchvāsa aura āsū mēm viśrāma thakā sōtā hai</p>	<p>himakara thaka so jāte hēm astācala kī ghāṭī meṃ dinakara bhī kho jāte hēm.</p> <p>nakṣatra ḍūba jāte hēm svargaṃgā kī dhārā meṃ bijalī bandī hotī jaba kādambinī kī kārā meṃ.</p> <p>maṇidīpa viśva-mandira kī pahane kiraṇoṃ kī mālā tuma eka akelī taba bhī jalatī ho merī jvālā.</p> <p>uttāla jaladhi velā meṃ apane sira śēla uṭhāye nistabdha gagana ke nīce chātī meṃ jalana chipāye</p> <p>saṃketa niyati kā pākara tama se jīvana ulajhāye jaba sotī gahana guphā meṃ caṃcala laṭa ko chiṭakāye.</p> <p>vaha jvālāmukhī jagata kī vaha viśva vedanā bālā</p>	<p>वह मेरे परेम वीहँसते जागो मेरे मधुवन में फ़िर मधुर भावनाओं का कलरव हो उस जीवन में.</p> <p>मेरी आहों में जागो सुसमित में सोनेवाले अधरों से हँसते-हँसते आँखों से रोनेवाले.</p> <p>उस स्वप्नमयी संसरती के सचचे जीवन तुम जागो मंगल कीरणों से रंजित मेरे सुन्दरतम जागो.</p> <p>अभीलाषा के मानस में सरसैज-सी आँखे खोलो मधुपों से मधु गुंजारो कलरव से फिर कुछ बोलो.</p> <p>आशा का फ़ैल रहा है यह सूना नीला अंचल फ़िर सवरण-सरिषटि-सी नाचे अुसमें करुणा हो चंचल</p>
---	--	--

rōi ākhōm mēm nidrā
banakara sapanā hōtā hai.

niśi, sō jāvēm jaba ura mēm
yē hṛdaya vyathā ābhārī
unakā unmāda sunahalā
sahalā dēnā sukhakārī.

tuma sparśa hīna anubhava-sī
nandana tamāla kē tala sē
jaga chā dō śyāma-latā-sī
tandrā pallava vihvala sē.

sapanōm kī sōnajuhī saba
bikharēm, yē banakara tārā
sita sarasita sē bhara jāvē
vaha svarga gaṅgā kī dhārā

nīlimā śayana para baiṭhī

taba bhī tuma satata akelī
jalatī ho merī jvālā!

isa vyathita viśva patajhaṛ kī
tuma jalatī ho mridu holī
he aruṇe! sadā suhāgini
mānavatā sira kī rolī.

jīvana sāgara meṃ pāvana
baṛvānala kī jvālā-sī
yaha sārā kaluṣa jalākara
tuma jalo anala bālā-sī.

jagadvandvoṃ ke pariṇaya kī
he surabhimayī jayamālā
kiraṇoṃ ke kesara raja se
bhava bhara do merī jvālā.

tere prakāśa meṃ cetana-
saṃsāra vedanā vālā,
mere samīpa hotā hē
pākara kucha karuṇa ujālā.

usameṃ dhuñdhalī chāyāeṃ
paricaya apanā detī hēṃ
rodana kā mūlya cukākara

मधु संसरती की पुलकावली
जागो, अपने यौवन में
फिर से मरनद हो
कोमल कुसुमों के वन में.

फिर विश्व माँगता होवे
ले नभ की खाली पथाली
तुमसे कुछ मधु की बूँदे
लौटा लेने को लाली.

फिर तम परकाश झगड़े में
नवज्योती विजयी होती
हँसता यह विश्व हमारा
बरसाता मंजुल मोती.

पराची के अरुण मुकुर में
सुन्दर परतीर्षमब तुम्हारा
अस अलस अूषा में देखूँ
अपनी आँखों का तारा.

कुछ रेखाओं हो औसी
जीनमें आकरती हो अलझी
तब ओक झलक! वह कितनी
मधुमय रचना हो सुलझी.

apanē nabha kē āgana mē m̃
vismṛti kī nīla nalina rasa
barasō apāṃga kē ghana sē.

cira dagdha dukhī yaha vasudhā
ālōka māgatī taba bhī
tama tuhina barasa dō kana-kana
yaha pagalī sōyē aba bhī.

vismṛti samādhi para hōgī
varṣā kalyāṇa jalada kī
sukha sōyē thakā huā-sā
cintā chuṭa jāya vipada kī.

cētanā lahara na uṭhēgī
jīvana samudra thira hōgā
sandhyā hō sarga pralaya kī
vicchēda milana phira hōgā.

saba kucha apanā letī hēm.

nirmama jagatī ko terā
maṅgalamaya mile ujālā
isa jalate hue hridaya ko
kalyāṇī śītala jvālā.

jisake āge pulakita ho
jīvana hē sisakī bharatā
hāñ mrityu nritya karatī hē
muskyātī kharī amaratā .

vaha mere prema vihaṅsate
jāgo mere madhuvana meṃ
phira madhura bhāvanāoṃ
kā
kalarava ho isa jīvana meṃ.

merī āhoṃ meṃ jāgo
susmita meṃ sonevāle
adharoṃ se haṅsate-haṅsate
āñkhoṃ se ronevāle.

isa svapnamayī saṃsriti ke
sacce jīvana tuma jāgo
maṅgala kiraṇoṃ se raṃjita

जिसमें अंतराणी फिरती
नारी निसर्ग सुन्दरता
छलकी पड़ती हो जिसमें
शिशु की अुरमिल निरमलता

आँखों का नींद वह मुख हो
अवगुंठन नील गगन-सा
यह शीथिल हृदय ही मेरा
खुल जावे सवयं मगन-सा.

मेरी मानसपूजा का
पावन परतीक अविचल हो
झरता अननत यौवन मधु
अमलान सवरण शतदल हो.

कल्पना अखिल जीवन की
कीरनों से दरिग तारा की
अभिषेक करे परतीनींद बन
आलोकमयी धारा की.

वेदना मधुर हो जावे
मेरी निसर्ग तनमयता
मिल जाये आज हृदय को
पाऊँ मैं भी सहृदयता.

rajanī kī rōī ākhēm
ālōka bindu ṭapakātī
tama kī kālī chalanāē
unakō cupa-cupa pī jātī.

sukha apamānita karatā-sā
jaba vyaṅga ḥasī ḥasatā hai
cupakē sē taba mata rō tū
yaba kaisī paravaśatā hai.

apanē āsū kī amjali
ākhō sē bhara kyōm pītā
nakṣatra patana kē kṣaṇa mēm
ujjvala hōkara hai jītā.

vaha ḥasī aura yaha āsū
ghulanē dē-mila jānē dē
barasāta naī hōnē dē
kaliyōm kō khila jānē dē.

mere sundaratama jāgo.

abhilāṣā ke mānasa mem
sarasija-sī āñkhe kholo
madhupoṃ se madhu
guṃjāro
kalarava se phira kucha
bolo.

āsā kā phēla rahā hē
yaha sūnā nīlā aṃcala
phira svarṇa-sriṣṭi-sī nāce
usameṃ karuṇā ho caṃcala

madhu saṃsriti kī pulakāvali
jāgo, apane yōvana mem
phira se maranda ho
komala kusumoṃ ke vana
mem.

phira viśva māṅgatā hove
le nabha kī khālī pyālī
tumase kucha madhu kī
būñde
lōṭā lene ko lālī.

मेरी अनामिका संगिनी!
सुन्दर कठोर कोमलते!
हम दोनों रहें सखा ही
जीवन-पथ चलते-चलते.

ताशों की वे रतें
कीतने दिन-कीतनी घड़ीयाँ
वीसमरती में बीत गयीं वें
नीरमोह काल की कड़ीयाँ

अुदवेलीत तरल तरंगें
मन की न लौट जावेंगी
हाँ, अुस अननत कोने को
वे सच नहला आवेंगी.

जल भर लाते हैं जिसको
छूकर नयनों के कोने
अुस शीतलता के पयासे
दीनता दया के दोने.

फेरील अुचछवास हरिदय के
अुठते फेर मधुमाथा में
सोते सुकुमार सदा जो
पलकों की सुख छाया में.

cuna-cuna lē rē kana-kana sē
jagatī kī sajaga vyathāē
raha jāyēmgī kahanē kō
jana-ramjana-karī kathāē.

jaba nīla diśā amcala mēm
himakara thaka sō jātē haim
astācala kī ghātī mēm
dinakara bhī khō jātē haim.

nakṣatra dūba jātē haim
svargaṅgā kī dhārā mēm
bijalī bandī hōtī jaba
kādambinī kī kārā mēm.

maṇidīpa viśva-mandira kī
pahanē kiraṇōm kī mālā
tuma akēlī taba bhī

phira tama prakāśa jhagare
mem
navajyoti vijayini hotī
haṅsatā yaha viśva hamārā
barasātā maṅjula motī.

prācī ke aruṇa mukura mem
sundara pratibimba tumhārā
usa alasa uṣā mem dekhūñ
apanī āñkhom kā tārā.

kucha rekhāem ho ēsī
jinameṅ ākriti ho ulajhī
taba eka jhalaka! vaha kitanī
madhumaya racanā ho
sulajhī.

jisameṅ itarāī phiratī
nārī nisarga sundaratā
chalakī paṛtī ho jisameṅ
śīsu kī urmila nirmalatā

āñkhom kā nidhi vaha mukha
ho
avagumṭhana nīla gagana-sā
yaha śithila hridaya hī merā

आँसू वर्षा से सँचकर
दोनों ही कूल हर हो
अुस शरद परसनन नदी में
जीवन दरव अमल भर हो .

जैसे जीवन का जलनीची
बन अंधकार अुरुमिल हो
आकाश दीप-सा तब वह
तेरा परकाश झीलमिल हो .

हैं पड़ी हुअी मुँह ढककर
मन की जितनी पीड़ाओं
वे हँसने लगीं सुमन-सी
करती कोमल करीड़ाओं .

तेरा आलींगन कोमल
मरिदु अमरबेली-सा फँले
घमनी के अस बनघन में
जीवन ही हो न अकेले .

हे जनम-जनम के जीवन
साथी संसरती के दुख में
पावन परभात हो जावे
जागो आलस के सुख में .

jalatī hō mērī jvālā.

uttāla jaladhi vėlā mēm
apanē sira śaila uṭhāyē
nistabdha gagana kē nīcē
chātī mēm jalana chipāyē

saṁkēta niyati kā pākara
tama sē jīvana ulajhāyē
jaba sōtī gahana guphā mēm
caṁcala laṭa kō chiṭakāyē.

vaha jvālāmukhī jagata kī
vaha viśva vēdanā bālā
taba bhī tuma satata akēlī
jalatī hō mērī jvālā!

isa vyathita viśva patajhaḍ kī
tuma jalatī hō mṛdu hōlī

khula jāve svayaṁ magana-
sā.

merī mānasapūjā kā
pāvana pratīka avicala ho
jharatā ananta yōvana
madhu
amlāna svarṇa śatadala ho.

kalpanā akhila jīvana kī
kiranom se driga tārā kī
abhiṣeka kare pratinidhi
bana
ālokamayī dhārā kī.

vedanā madhura ho jāve
merī nirdaya tanmayatā
mila jāye āja hridaya ko
pāūñ mēm bhī sahridayatā.

merī anāmikā saṁgini!
sundara kaṭhora komalate!
hama donom rahem sakhā hī
jīvana-patha calate-calate.

tārāom kī ve rātem

जगती को कलुष अपावन
तेरी वेदगघता पावे
फ़िर नीखर अुठे नीरमलता
यह पाप पुण्य हो जावे.

सपनों की सुख छाया में
जब तनदरालस संसरती है
तुम कौन सजग हो आओ
मेरे मन में विसरती है!

तुम! अरे, वही हौं तुम हो
मेरी घेर जीवनसंगिनी
दुख वाले दगध हरीदय की
वेदने! अशुमयी रंगिनी!

जब तुमहें भूल जाता हूँ
कुडमल कीसलय के छल में
तब कूक हूक-सी बन तुम
आ जाती रंगसथल में.

बतला दो अरे न हीचको
कथा देखा शूनय गगन में
कितना पथ हो चल आओ
रजनी के मरिदु नीरजन में!

hē aruṇē! sadā suhāgini
mānavatā sira kī rōlī.

jīvana sāgara mēm pāvana
baḍvānala kī jvālā-sī
yaha sārā kaluṣa jalākara
tuma jalō anala bālā-sī.

jagadvandvōm kē pariṇaya kī
hē surabhimayī jayamālā
kiraṇōm kē kēsara raja sē
bhava bhara dō mērī jvālā.

tērē prakāśa mēm cētana-
saṁsāra vēdanā vālā,
mērē samīpa hōtā hai
pākara kucha karuṇa ujālā.

usamēm dhūdhālī chāyāē

kitane dina-kitanī gharīyāñ
vismriti mem bīta gaḷm vem
nirmoha kāla kī karīyāñ

udvelita tarala taramgem
mana kī na lōṭa jāvemgī
hāñ, usa ananta kone ko
ve saca nahalā āvemgī.

jala bhara lāte hēm jisako
chūkara nayanom ke kone
usa śītalatā ke pyāse
dīnatā dayā ke done.

phenila ucchvāsa hridaya ke
uṭhate phira madhumāyā
mem
sote sukumāra sadā jo
palakom kī sukha chāyā
mem.

āñsū varṣā se siṁcakara
donom hī kūla harā ho
usa śarada prasanna nadī
mem
jīvana drava amala bharā

मुख तरिपत हरिदय कोने को
ढँकती तमश्यामल छाया
मधु सवपनील ताराओं की
जब चलती अभिनय माया.

देखा तुमने तब रुककर
मानस कुमुदों का रोना
शशी कीरणों का हँस-हँसकर
मोती मकरनद पीरोना.

देखा बौने जलनीघे का
शशी छूने को ललचाना
वह हाहाकार मचाना
फ़िर अुठ-अुठकर गिर जाना.

मुँह सीधे, झेलती अपनी
अभिशप ताप जवालाओं
देखी अतीत के युग की
घेर मौन शैल मालाओं.

जीनपर न वनसपते कोओ
श्यामल अुगने पाती है
जो जनपद परस तीरसकरित
अभिशपत कही जाती है.

paricaya apanā dētī haiṁ
rōdana kā mūlya cukākara
saba kucha apanā lētī haiṁ.

nirmama jagatī kō tērā
maṅgalamaya milē ujālā
isa jalatē huē ḥṛdaya kō
kalyāṇī śītala jvālā.

jisakē āgē pulakita hō
jīvana hai sisakī bharatā
hā ṁṛtyu ṁṛtya karatī hai
muskyātī khaḍī amaratā .

vaha mērē prēma viḥsatē
jāgō mērē madhuvana mēm
phira madhura bhāvanāōm kā
kalarava hō isa jīvana mēm.

ho.

jēse jīvana kā jalanidhi
bana aṁdhakāra urmila ho
ākāśa dīpa-sā taba vaha
terā prakāśa jhिलamila ho.

hēm paṛī huī muñha
ḍhakakara
mana kī jitanī pīṛāeṁ
ve hañsane lagīṁ sumana-sī
karatī komala krīṛāeṁ.

terā āliṅgana komala
mridu amarabeli-sā phēle
dhamanī ke isa bandhana
meṁ
jīvana hī ho na akele.

he janma-janma ke jīvana
sāthī saṁsriti ke dukha meṁ
pāvana prabhāta ho jāve
jāgo ālasa ke sukha meṁ .

jagatī kā kaluṣa apāvana
terī vidagdhatā pāve

कलीयों को अनुमुख देखा
सुनते वह कपट कहानी
फिर देखा अुड़ जाते भी
मधुकर को कर मनमानी.

फिर अुन नेरश नयनों की
जेनके आँसू सूखे हैं
अुस परलय दशा को देखा
जो चीर वंचित भूखे हैं .

सूखी सरिता की शयथा
वसुधा की करुण कहानी
कूलों में लीन न देखी
कथा तुमने मेरी रानी?

सूनी कुटिया कोने में
रजनी भर जलते जाना
लघु सनेह भरे दीपक का
देखा है फिर बुझ जाना .

सबका नीचोड़ लेकर तुम
सुख से सूखे जीवन में
बरसो परभात हेमकन-सा
आँसू अिस वीशव-सदन में .

mērī āhōm mēm jāgō
susmita mēm sōnēvālē
adharōm sē hāsātē-hāsātē
ākhōm sē rōnēvālē.

isa svapnamayī saṃsṛtti kē
saccē jīvana tuma jāgō
maṅgala kiraṇōm sē raṃjita
mērē sundaratama jāgō.

abhilāṣā kē mānasa mēm
sarasija-sī ākhē khōlō
madhupōm sē madhu guṃjārō
kalarava sē phira kucha bōlō.

āsā kā phaila rahā hai
yaha sūnā nīlā aṃcala
phira svarṇa-sṛṣṭi-sī nācē
usamēm karuṇā hō caṃcala

phira nikhara uṭhe nirmalatā
yaha pāpa puṇya ho jāve.

sapanoṃ kī sukha chāyā
meṃ
jaba tandrālasa saṃsṛiti hē
tuma kōna sajaga ho āī
mere mana meṃ vismṛiti hē!

tuma! are, vahī hāñ tuma ho
merī cira jīvanasaṃgini
dukha vāle dagdha hridaya kī
vedane! aśrumayi raṃgini!

jaba tumheṃ bhūla jātā hūñ
kuḍmala kisalaya ke chala
meṃ
taba kūka hūka-sī bana tuma
ā jātī raṃgasthala meṃ.

batalā do are na hicako
kyā dekhā śūnya gagana
meṃ
kitanā patha ho cala āī
rajanī ke mridu nirjana meṃ!

<p>madhu saṃsṛtti kī pulakāvali jāgō, apanē yauvana mēm phira sē maranda hō kōmala kusumōm kē vana mēm.</p> <p>phira viśva māgatā hōvē lē nabha kī khālī pyālī tumasē kucha madhu kī būdē lauṭā lēnē kō lālī.</p> <p>phira tama prakāśa jhagaḍē mēm navajyōti vijayini hōtī hāsatā yaha viśva hamārā barasātā maṃjula mōtī.</p> <p>prācī kē aruṇa mukura mēm sundara pratibimba tumhārā usa alasa ūśā mēm dēkhū</p>	<p>sukha tripta hridaya kone ko ḍhañkatī tamaśyāmala chāyā madhu svapnila tārāoṃ kī jaba calatī abhinaya māyā.</p> <p>dekhā tumane taba rukakara mānasa kumudoṃ kā ronā śaśi kiraṇoṃ kā hañsa- hañsakara motī makaranda pironā.</p> <p>dekhā bōne jalanidhi kā śaśi chūne ko lalacānā vaha hāhākāra macānā phira uṭha-uṭhakara gira jānā.</p> <p>muñha siye, jhelatī apanī abhiśāpa tāpa jvālāeṃ dekhī atīta ke yuga kī cira mōna śēla mālāeṃ.</p> <p>jinapara na vanaspati koī śyāmala ugane pātī hē jo janapada parasa tiraskrita abhiśapta kahī jātī hē.</p>	
---	---	--

apanī ākhōm kā tārā.

kucha rēkhāē hō aisī
jinamēm āḅṛti hō ulajhī
taba ēka jhalaka! vaha kitanī
madhumaya racanā hō sulajhī.

jīsamēm itarāī phiratī
nārī nisarga sundaratā
chalakī paḁṛtī hō jīsamēm
śīśu kī urmila nirmalatā

ākhōm kā nidhi vaha mukha hō
avagumṭhana nīla gagana-sā
yaha śīthila ḥṛdaya hī mērā
khula jāvē svayam magana-sā.

mērī mānasapūjā kā
pāvana pratīka avicala hō

kaliyoṃ ko unmukha dekhā
sunate vaha kapaṭa kahānī
phira dekhā uṛ jāte bhī
madhukara ko kara
manamānī.

phira una nirāśa nayanom kī
jinake āñsū sūkhe hēm
usa pralaya daśā ko dekhā
jo cira vaṃcita bhūkhe hēm.

sūkhī saritā kī śayyā
vasudhā kī karuṇa kahānī
kūloṃ meṃ līna na dekhī
kyā tumane merī rānī?

sūnī kuṭiyā kone meṃ
rajanī bhara jalate jānā
laghu sneha bhare dīpaka kā
dekhā hē phira bujha jānā.

sabakā nicoṛ lekara tuma
sukha se sūkhe jīvana meṃ
baraso prabhāta himakana-
sā

jharatā ananta yauvana madhu
amlāna svarṇa śatadala hō.

kalpanā akhila jīvana kī
kiranōm sē ḍrga tārā kī
abhiṣēka karē pratinidhi bana
ālōkamayī dhārā kī.

vēdanā madhura hō jāvē
mērī nirdaya tanmayatā
mila jāyē āja ḥṛdaya kō
pāū mairṁ bhī saḥṛdayatā.

mērī anāmikā saṁgini!
sundara kaṭhōra kōmalatē!
hama dōnōm rahēm sakhā hī
jīvana-patha calatē-calatē.

tārāōm kī vē rātēm

āñsū isa viśva-sadana meṃ .

kitanē dina-kitanī ghaḍiyā
vismṛti mēm bīta gaīm vēm
nirmōha kāla kī kaḍiyā

udvēlita tarala taramgēm
mana kī na lauṭa jāvēmgī
hā, usa ananta kōnē kō
vē saca nahalā āvēmgī.

jala bhara lātē haim jisakō
chūkara nayanōm kē kōnē
usa śītalatā kē pyāsē
dīnatā dayā kē dōnē.

phēnila ucchvāsa ḥṛdaya kē
uṭhatē phira madhumāyā mēm
sōtē sukumāra sadā jō
palakōm kī sukha chāyā mēm.

āsū varṣā sē simcakara
dōnōm hī kūla harā hō
usa śarada prasanna nadī mēm
jīvana drava amala bharā hō.

jaisē jīvana kā jalanidhi
bana amdhakāra urmila hō
ākāśa dīpa-sā taba vaha
tērā prakāśa jhila mila hō.

hairm paḍī huī mūha ḍhakakara
mana kī jitanī pīḍāē
vē ḥasanē lagīm sumana-sī
karatī kōmala krīḍāē.

tērā ālimgana kōmala
mṛdu amarabēli-sā phailē
dhamanī kē isa bandhana mēm
jīvana hī hō na akēlē.

hē janma-janma kē jīvana
sāthī saṁsṛti kē dukha mēm
pāvana prabhāta hō jāvē
jāgō ālasa kē sukha mēm .

jagatī kā kaluṣa apāvana
tērī vidagdhatā pāvē
phira nikhara uṭhē nirmalatā
yaha pāpa puṇya hō jāvē.

sapanōm kī sukha chāyā mēm
jaba tandrālasa saṁsṛti hai
tuma kauna sajaga hō āī
mērē mana mēm viśmṛti hai!

tuma! arē, vahī hā tuma hō
mērī cira jīvanasaṁgini
dukha vālē dagdha ḥṛdaya kī

vēdanē! aśrumayi raṁgini!

jaba tumhēm bhūla jātā hū
kuḍmala kisalaya kē chala mēm
taba kūka hūka-sū bana tuma
ā jātī raṁgasthala mēm.

batalā dō arē na hicakō
kyā dēkhā śūnya gagana mēm
kitanā patha hō cala āī
rajanī kē ṁṛdu nirjana mē ṁ!

sukha ṭṛpta ḥṛdaya kōnē kō
ḍhākatī tamaśyāmala chāyā
madhu svapnila tārāōṁ kī
jaba calatī abhinaya māyā.

dēkhā tumanē taba rukakara
mānasa kumudōṁ kā rōnā

śaśi kiraṇōṃ kā ḥṣa-ḥṣakara
mōtī makaranda pirōnā.

dēkhā baunē jalanidhi kā
śaśi chūnē kō lalacānā
vaha hāhākāra macānā
phira uṭha-uṭhakara gira jānā.

mūha siyē, jhēlatī apanī
abhiśāpa tāpa jvālāē
dēkhī atīta kē yuga kī
cira mauna śaila mālāē .

jinapara na vanaspati kōī
śyāmala uganē pātī hai
jō janapada parasa tiraskṛta
abhiśapta kahī jātī hai.

kaliyōṃ kō unmukha dēkhā

sunatē vaha kapaṭa kahānī
phira dēkhā uḍ jātē bhī
madhukara kō kara manamānī.

phira una nirāśa nayanōm kī
jinakē āsū sūkhē hai m
usa pralaya daśā kō dēkhā
jō cira vaṁcita bhūkhē hai m.

sūkhī saritā kī śayyā
vasudhā kī karuṇa kahānī
kūlōm mēm līna na dēkhī
kyā tumanē mērī rānī?

sūnī kuṭiyā kōnē mēm
rajanī bhara jalatē jānā
laghu snēha bharē dīpaka kā
dēkhā hai phira bujha jānā.

sabakā nicōḍ lēkara tuma
sukha sē sūkhē jīvana mēm
barasōm prabhāta himakana-sā
āsū isa viśva-sadana mēm .